

DOI: 10.33270/05267202.9
УДК 342.9:364-056.26:349.3

ГОРБУНОВА Оксана*

кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

03035, пл. Солом'янська, 1, м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-0722-6867>

Адміністративно-правовий механізм реалізації соціально-економічних прав осіб з інвалідністю в Україні: проблеми пенсійного забезпечення та виклики державної політики

Анотація. У дослідженні здійснено аналіз адміністративно-правових основ забезпечення соціально-економічних прав осіб з інвалідністю в Україні з огляду на сучасні зміни в державній соціальній політиці. Акцентовано на ролі пенсійного забезпечення як одного з провідних складників механізму реалізації соціальних гарантій цієї категорії населення. З'ясовано особливості правового регулювання процесів формування та практичної реалізації державної політики у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю. Установлено, що сучасна нормативна база не вирізняється достатньою системністю, містить окремі суперечності та не забезпечує комплексного підходу до визначення змісту й обсягу соціальних гарантій. Досліджено окремі напрями реформування пенсійної системи, реалізація яких може мати наслідком звуження гарантій для осіб з інвалідністю, зокрема представників сектору безпеки й оборони, які набули відповідного статусу внаслідок виконання службових обов'язків. Окреслено ризики застосування універсальних підходів до регулювання спеціальних пенсій без урахування особливостей їх правового статусу. Доведено, що недосконалість адміністративно-правових інструментів у цій сфері здатна породжувати не лише соціальні, а й ширші суспільно-безпекові наслідки, зокрема зниження рівня довіри до державних інститутів і вплив на мотивацію проходження служби. Узагальнено результати дослідження та запропоновано напрями вдосконалення державної політики, серед яких – запровадження диференційованих підходів до пенсійного забезпечення, підвищення рівня правової визначеності та гармонізація нормативно-правової бази.

Ключові слова: особи з інвалідністю; соціально-економічні права; адміністративно-правовий механізм; пенсійне забезпечення; державна політика; соціальний захист; ветерани; сектор безпеки й оборони.

Історія статті:

Отримано: 16.03.2026
Прийнято: 20.04.2026
Опубліковано: 29.05.2026

Рекомендоване посилання:

Горбунова О. Адміністративно-правовий механізм реалізації соціально-економічних прав осіб з інвалідністю в Україні: проблеми пенсійного забезпечення та виклики державної політики. *Наука і правоохорона*. 2026. Вип. 2 (72). С. 85–92. DOI: 10.33270/05267202.9

*Відповідальний автор

© Горбунова О., 2026. This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Вступ

Реалізація соціально-економічних прав осіб з інвалідністю в сучасних умовах розвитку України є одним із визначальних індикаторів ефективності соціальної політики держави та рівня дотримання принципу верховенства права. Схожий підхід відображено і в міжнародних документах, де забезпечення прав осіб з інвалідністю розглядають як складову досягнення Цілей сталого розвитку¹. В умовах трансформації публічного управління та реформування соціальної політики України актуальності набуває питання ефективності адміністративно-правового механізму реалізації таких прав, зокрема у сфері пенсійного гарантування. Схожі підходи простежуються і в іноземних дослідженнях, у яких акцентовано на значенні доступності управлінських процесів й участі осіб з інвалідністю в системі публічного врядування як важливої передумови реалізації їхніх прав (Fontanilla-Pimentel, 2020).

Уваги потребує категорія осіб з інвалідністю з числа ветеранів сектору безпеки й оборони, які набули відповідного статусу внаслідок виконання обов'язків із захисту держави. Міжнародні підходи також виходять з необхідності забезпечення рівних можливостей, участі й інклюзії осіб з інвалідністю в усіх сферах суспільного життя, що підтверджують сучасні дослідження Міжнародної організації праці². В умовах збройної агресії проти України кількість таких осіб збільшується, що об'єктивно підвищує навантаження на систему соціального гарантування та актуалізує необхідність її належного правового й організаційного функціонування. За даними міжнародних організацій, питання інвалідності має глобальний характер і потребує комплексної державної політики, що поєднує соціальний захист, доступність послуг й ефективне адміністрування³.

Водночас сучасний стан реалізації пенсійного забезпечення як складової соціально-економічних прав осіб з інвалідністю характеризується наявністю низки системних проблем. Серед них слід виокремити: фрагментарність нормативно-правового регулювання, неоднорідність підходів до визначення розміру пенсійних виплат,

наявність дисбалансів між окремими категоріями отримувачів, а також недостатній рівень правової визначеності в процесі реформування відповідної сфери.

Уваги заслуговує практика формування державної політики у сфері пенсійного гарантування, яка інколи супроводжується застосуванням узагальнених підходів без урахування специфіки правового статусу різних категорій осіб. Такий підхід може призводити до звуження змісту й обсягу соціальних гарантій, що не цілком відповідає конституційним засадам соціальної держави та принципу справедливості.

У цьому контексті особливої наукової ваги набуває дослідження адміністративно-правового механізму реалізації соціально-економічних прав осіб з інвалідністю в Україні, зокрема в частині пенсійного забезпечення, а також визначення ключових проблем і викликів державної політики в цій сфері.

Огляд літератури

Дослідження адміністративно-правових аспектів гарантування соціально-економічних прав осіб з інвалідністю посідають важливе місце в сучасній юридичній науці, що зумовлено необхідністю вдосконалення механізмів їх практичної реалізації. Теоретичні засади адміністративно-правового механізму реалізації прав і свобод людини розроблено в працях різних учених, які обґрунтовували значення адміністративно-правових засобів у системі публічного управління та забезпеченні соціальних функцій держави.

Елементи правового статусу осіб з інвалідністю та механізмів забезпечення їх соціального захисту відображено в наукових працях В. Л. Костюка (2018), який трактує соціально-правовий статус цієї категорії осіб як цілісну систему взаємопов'язаних прав, гарантій та засобів їх практичної реалізації. Суттєвий внесок у розвиток наукових підходів до адміністративно-правового забезпечення прав осіб з інвалідністю зробив В. М. Кондратенко (2019), обґрунтувавши значення адміністративно-правових інструментів у сферах соціального забезпечення, зайнятості й освітньої інтеграції зазначеної категорії осіб.

Питання формування та реалізації державної політики у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю отримали подальший розвиток у працях К. С. Фомічова (2023), який розглядає її як упорядковану сукупність управлінських рішень і дій органів публічної влади, спрямованих на забезпечення рівних можливостей, доступності та соціальної включеності. У цьому аспекті суттєвого значення набуває також дослідження адміністративних процедур і нормотворчої діяльності, що дає змогу висвітлити організаційно-інституційні механізми реалізації прав осіб з інвалідністю.

Сучасні наукові розвідки спрямовують увагу на проблемах практичної реалізації соціально-економічних прав у сферах зайнятості та

¹ Disability and Development Report: Realizing the Sustainable Development Goals by, for and with persons with disabilities. New York : United Nations, 2019. *United Nations*. URL: Official UN source

² Advancing disability inclusion: How the ILO is promoting equal opportunities and participation for persons with disabilities through development cooperation projects (2019–2024): Insights from a synthesis of 220 evaluation reports. Geneva : ILO, 2025. *International Labour Organization*. URL: <https://researchrepository.ilo.org/esploro/outputs/report/Advancing-disability-inclusion-how-the-ILO/995658754602676>

³ World Report on Disability. Geneva : WHO, 2011. *World Health Organization*. URL: <https://www.who.int/teams/noncommunicable-diseases/sensory-functions-disability-and-rehabilitation/world-report-on-disability>

пенсійного забезпечення. Зокрема, Т. В. Колєсник (2023) акцентує на наявності структурних дисбалансів ринку праці й необхідності вдосконалення інструментів професійної реабілітації та соціальної інтеграції осіб з інвалідністю.

Міжнародний вимір досліджуваної проблематики аналізує С. В. Майданік (2023), розглядаючи стандарти забезпечення рівності й недискримінації, а також акцентує на важливості імплементації положень Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю в національну правову систему. Своєю чергою дослідження Т. В. Комарової (2023) та співавторів зосереджено на вивченні європейського досвіду реалізації політики у сфері інвалідності, зокрема в контексті забезпечення доступності та залучення осіб з інвалідністю до суспільного життя. Сучасні міжнародні підходи також орієнтуються на поєднання соціального захисту, зайнятості та інклюзії осіб з інвалідністю в усіх напрямках державної політики¹. Подальший розвиток відповідних підходів відображено в Стратегії Європейського Союзу щодо прав осіб з інвалідністю на 2021–2030 роки, яка визначає пріоритети доступності, рівності й інклюзивної участі². Питання еволюції міжнародно-правового регулювання прав осіб з інвалідністю також висвітлює в попередніх працях С. В. Майданік (2021).

Окремий напрям становлять наукові праці, присвячені функціонуванню системи соціального захисту в умовах воєнного стану. Дослідники К. М. Горбачова та В. В. Нежевело (2023) акцентують на недоліках нормативного регулювання та наявності проблем інституційного і правозастосовного характеру у сфері надання допомоги особам з інвалідністю.

Новітні дослідження також спрямовують увагу на практичних проблемах реалізації прав осіб з інвалідністю в умовах воєнного стану й необхідності адаптації державної політики до нових викликів (Muzychuk, 2025).

Попри значну кількість наукових публікацій, питання комплексного дослідження адміністративно-правового механізму реалізації соціально-економічних прав осіб з інвалідністю, передусім у частині пенсійного забезпечення, залишаються недостатньо опрацьованими. Це зумовлює необхідність подальшого аналізу сучасних трансформацій державної політики й оцінювання ризиків, пов'язаних із реформуванням системи соціального забезпечення.

¹ Disability, Work and Inclusion: Mainstreaming in All Policies and Practices. Paris : OECD Publishing, 2022. *Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)*. DOI: 10.1787/1eaa5e9c-en

² Pension adequacy report 2024: Current and future income adequacy in old age in the EU. Brussels : European Commission, 2024. European Commission. URL: Official publication page

Матеріали та методи

У процесі дослідження використано комплекс нормативних, наукових й аналітичних джерел, що дають змогу всебічно окреслити адміністративно-правовий механізм реалізації соціально-економічних прав осіб з інвалідністю в Україні. Нормативну основу становлять Конституція України³, Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю⁴, закони України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»⁵, «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»⁶, «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»⁷, а також інші законодавчі й підзаконні акти, що регламентують питання соціального захисту, пенсійного забезпечення та діяльності суб'єктів публічної адміністрації у відповідній сфері.

Теоретичну основу дослідження становлять праці українських й іноземних учених, присвячені адміністративно-правовому забезпеченню прав людини, соціальній функції держави, правовому статусу осіб з інвалідністю, проблемам державної соціальної політики та реформування пенсійного забезпечення. У дослідженні акцентовано на аналізі наукових праць, у яких висвітлено проблематику застосування адміністративно-правових інструментів у сфері реалізації прав осіб з інвалідністю, особливості нормотворчих процесів у галузі соціального захисту, функціонування адміністративних процедур, а також міжнародні підходи до забезпечення принципів рівності, недискримінації та доступності.

Фактичну основу дослідження сформовано на підставі матеріалів публічних виступів представників державних органів, аналітичних напрацювань, присвячених трансформації пенсійної системи, а також узагальненні актуальної практики впровадження державної політики у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю. Їх вивчення дало змогу простежити особливості сучасного публічного дискурсу щодо пенсійного забезпечення, виявити типові проблеми аргументації в межах державної політики й оцінити ризики

³ Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

⁴ Конвенція про права осіб з інвалідністю : міжнар. док. від 13 груд. 2006 р. URL: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>

⁵ Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 21 берез. 1991 р. № 875-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/875-12>

⁶ Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб : Закон України від 9 квіт. 1992 р. № 2262-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2262-12>

⁷ Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 9 лип. 2003 р. № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1058-15>

застосування узагальнених підходів до різних категорій одержувачів соціальних виплат.

Для досягнення мети дослідження використано сукупність загальнонаукових і спеціально-юридичних методів. Формально-юридичний метод застосовано під час аналізу змісту нормативно-правових актів, що визначають правові засади реалізації соціально-економічних прав осіб з інвалідністю та механізми пенсійного забезпечення. Системно-структурний метод дав змогу схарактеризувати адміністративно-правовий механізм як цілісну систему взаємопов'язаних елементів, до яких належать нормативна основа, суб'єкти реалізації, адміністративні процедури, гарантії та засоби захисту порушених прав.

Порівняльно-правовий метод використано для зіставлення національного правового регулювання з міжнародними та європейськими стандартами у сфері захисту прав осіб з інвалідністю. Важливим орієнтиром є правові принципи координації систем соціального забезпечення в Європейському Союзі (Shestakova, Yaremchuk, & Hnatchuk, 2022). Логіко-семантичний метод застосовано для уточнення понятійного апарату дослідження, зокрема категорій «адміністративно-правовий механізм», «соціально-економічні права», «пенсійне забезпечення», «державна політика у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю». Метод узагальнення дав змогу сформулювати висновки щодо сучасного стану правового регулювання та окреслити напрями його вдосконалення.

Застосування зазначених методів у сукупності забезпечило комплексний характер дослідження та дало змогу проаналізувати як нормативну конструкцію адміністративно-правового механізму реалізації соціально-економічних прав осіб з інвалідністю, так і практичні виклики, що виникають у процесі формування та реалізації державної політики у сфері пенсійного забезпечення.

Результати й обговорення

Адміністративно-правовий механізм реалізації соціально-економічних прав осіб з інвалідністю в межах цього дослідження пропонують розглядати як комплекс взаємопов'язаних правових й організаційних елементів, що охоплює як сукупність нормативно-правових засобів, суб'єктів публічної адміністрації, адміністративних процедур, гарантій та інструментів захисту прав, спрямованих на гарантування реального доступу таких осіб до соціальних благ (Kondratenko, 2019).

У науковій літературі зауважено, що адміністративно-правовий механізм гарантування прав людини має комплексний характер і функціонує через взаємодію нормативного, інституційного та процедурного елементів. Його ефективність визначають не лише наявністю правових норм, а й узгодженістю їх застосування та стабільністю адміністративних процедур.

Структурно цей механізм охоплює:

1) нормативну основу (Конституція України, спеціальне законодавство);

2) інституційний компонент (органи державної влади та суб'єкти публічного адміністрування);

3) процедурний блок (порядок призначення, перерахунку та виплати соціальних виплат);

4) гарантії реалізації прав (адміністративні й судові механізми захисту);

5) ресурсне забезпечення (фінансові й організаційні ресурси) (Kondratenko, 2019).

Водночас аналіз чинного законодавства та практики його застосування засвідчує, що саме на рівні взаємодії цих елементів виникають ключові проблеми, які знижують ефективність реалізації соціально-економічних прав осіб з інвалідністю, що знаходить підтвердження в сучасних наукових підходах до дослідження адміністративних процедур у сфері соціального захисту (Fomichov, 2023).

Пенсійне забезпечення доцільно розглядати як одну з ключових форм реалізації соціально-економічних прав осіб з інвалідністю та важливий елемент функціонування соціальної держави. Воно спрямоване на гарантування базового рівня матеріального забезпечення та виконує відшкодувальну функцію у випадках втрати або зниження працездатності (Kostiuk, 2018).

Міжнародні стандарти, зокрема положення Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, закріплюють обов'язок держави забезпечити достатній рівень соціального захисту й недопущення дискримінації в доступі до соціальних виплат (Maidanik, 2023). У цьому контексті пенсійне забезпечення слід розглядати не як елемент соціальної допомоги, а як реалізацію гарантованого права, що відповідає міжнародним стандартам гарантування достатнього життєвого рівня (Hudz, & Maltsev, 2022).

Особливу категорію становлять особи з інвалідністю з числа ветеранів сектору безпеки і оборони, правовий статус яких характеризується спеціальними гарантіями соціального забезпечення. Іноземні дослідження свідчать, що для ветеранів з інвалідністю особливого значення набуває стабільність систем компенсаційних і пенсійних виплат як елемент державних гарантій (Wilmoth, London, & Nefflin, 2015). У науковій літературі зазначено, що соціальні гарантії для таких осіб мають ураховувати підвищений рівень професійного ризику, особливі умови проходження служби та значущість виконуваних ними функцій для держави (Fomichov, 2023; Khortiuk, 2022).

Водночас існування різних режимів пенсійного забезпечення призводить до суттєвих відмінностей у рівні матеріального гарантування, що в науковому дискурсі оцінюють неоднозначно. З одного боку, це відображає диференціацію правового статусу, з іншого – створює підґрунтя для спрощеного трактування системи соціального забезпечення як такої, що потребує уніфікації.

Такі висновки обґрунтовують і К. М. Горбачова, В. В. Нежевело (2023), де засвідчено наявність

розриву між нормативним регулюванням і фактичною практикою реалізації прав осіб з інвалідністю, що загострюється в умовах воєнного стану.

Аналогічні проблеми реалізації прав осіб з інвалідністю в умовах воєнного стану висвітлено і в новітніх дослідженнях, де аргументовано необхідність адаптації механізмів державної політики до кризових умов (Muzychuk, 2025).

Аналіз сучасного стану реалізації пенсійного забезпечення осіб з інвалідністю дає змогу виокремити низку системних проблем.

По-перше, наявна фрагментарність нормативно-правового регулювання, що виявляється в наявності значної кількості нормативних актів різної юридичної сили, які не завжди узгоджені між собою (Fomichov, 2023). Це ускладнює застосування законодавства та створює передумови для неоднакової адміністративної практики.

По-друге, спостерігається дисбаланс між законодавчо встановленими гарантіями та фактичним рівнем їх реалізації, що свідчить про обмежену ефективність адміністративно-правового механізму. Згідно з дослідженнями, така ситуація підриває довіру до державних інститутів і ставить під сумнів реальність гарантій соціального захисту (Koliesnik, 2023).

По-третє, важливою проблемою є застосування узагальненого підходу до реформування пенсійного забезпечення, коли окремі приклади або категорії отримувачів використовують як підставу для прийняття рішень загального характеру. Схожа практика суперечить принципу диференційованого підходу, який є одним із базових у сфері соціального захисту (Maidanik, 2023).

По-четверте, у сучасній державній політиці простежується тенденція до пріоритету фінансового підходу над правозахисним, що виявляється в спрямованості управлінських рішень на оптимізацію бюджетних витрат без належного врахування соціальних наслідків. Такий підхід може призводити до поступового звуження змісту соціально-економічних прав, що не відповідає принципу соціальної держави.

Сучасні виклики державної політики у сфері пенсійного забезпечення осіб з інвалідністю пов'язані з необхідністю реалізації балансу між фінансовими можливостями держави й обсягом соціальних гарантій. Європейські аналітичні матеріали також акцентують на необхідності поєднання фінансової стійкості пенсійних систем із гарантуванням належного рівня доходу соціально вразливих категорій населення¹.

Водночас аналіз наукових джерел свідчить, що спрощення складних соціально-правових процесів і брак системного підходу до реформування можуть призводити до формування неефективних управлінських рішень (Fomichov, 2023). Зокрема, недостатнє врахування специ-

фіки правового статусу окремих категорій осіб створює ризики порушення принципів рівності та справедливості.

У цьому контексті доцільно виокремити такі напрями вдосконалення адміністративно-правового механізму:

1) забезпечення системності й узгодженості нормативно-правового регулювання (Fomichov, 2023);

2) запровадження диференційованого підходу до визначення обсягу соціальних гарантій (Kondratenko, 2019);

3) підвищення рівня правової визначеності адміністративних процедур;

4) розширення гарантій захисту прав осіб з інвалідністю, яке доцільно забезпечувати шляхом удосконалення процедур оскарження та підвищення їх ефективності;

5) формування державної політики, що має ґрунтуватися на збалансованому поєднанні соціальної ролі держави з дотриманням принципів справедливості та пропорційності.

Доцільно зауважити, що результативність адміністративно-правового механізму реалізації соціально-економічних прав осіб з інвалідністю виходить за межі суто соціального виміру й набуває ширшого суспільного значення. Неналежний рівень гарантування таких прав може негативно позначатися на довірі громадян до державних інституцій, впливати на мотиваційні чинники проходження служби в секторі безпеки й оборони, а також відображатися на загальному рівні соціальної стабільності.

Висновки

Здійснений аналіз адміністративно-правових засад реалізації соціально-економічних прав осіб з інвалідністю в Україні, зокрема у сфері пенсійного забезпечення, дає змогу узагальнити такі наукові положення:

1. Адміністративно-правовий механізм у досліджуваній сфері слід розглядати як багатокомпонентну систему, що охоплює нормативні, інституційні, процедурні та гарантійні складові. Його результативність обумовлена рівнем узгодженості зазначених елементів, передбачуваністю правового регулювання та достатністю ресурсного забезпечення.

2. Пенсійне забезпечення посідає центральне місце в структурі соціально-економічних прав осіб з інвалідністю, виконуючи як відшкодувальну, так і стабілізаційну функції. У цьому контексті його слід сприймати як елемент гарантованого права, а не як інструмент допомоги, обсяг якого визначають виключно фінансовими можливостями держави.

3. Сучасний стан правового регулювання пенсійного забезпечення вирізняється фрагментарністю та відсутністю системності, що виявляється в наявності колізій, неоднорідності

¹ Union of Equality: Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021–2030. Brussels, 2021. *European Commission*. URL: https://accessible-eu-centre.ec.europa.eu/content-corner/digital-library/union-equality-strategy-rights-persons-disabilities-2021-2030_en

адміністративної практики та недостатньому рівні правової визначеності. Це негативно впливає на реалізацію прав осіб з інвалідністю та знижує ефективність адміністративно-правового механізму.

4. Однією з ключових проблем є дисбаланс між законодавчо встановленими гарантіями та фактичною практикою їх реалізації, що засвідчує наявність розриву між формальним правовим регулюванням і реальним рівнем соціального захисту. Така ситуація підриває довіру до державних інститутів і суперечить принципу соціальної держави.

5. Застосування узагальнених підходів до реформування пенсійного забезпечення без урахування специфіки правового статусу окремих категорій осіб (зокрема осіб з інвалідністю з числа ветеранів сектору безпеки і оборони) створює ризики порушення принципів справедливості, пропорційності та диференційованості соціального захисту.

6. Сучасна державна політика у сфері пенсійного забезпечення демонструє тенденцію до переважання фіскального підходу над правозахисним, що може призводити до звуження змісту й обсягу соціально-економічних прав. У довгостроковій перспективі це створює не лише соціальні, а й безпекові ризики, впливаючи на рівень довіри до держави та мотивацію до проходження служби в секторі безпеки і оборони.

7. Удосконалення адміністративно-правового механізму реалізації соціально-економічних прав осіб з інвалідністю має здійснюватися шляхом реалізації системності нормативно-правового регулювання, запровадження диференційованого підходу до визначення соціальних гарантій, підвищення рівня правової визначеності адміністративних процедур, що також підтверджують сучасні дослідження адміністративних процедур у сфері соціального захисту (Fomichov, 2023), а також посилення гарантій захисту прав осіб з інвалідністю.

Ефективність реалізації соціально-економічних прав осіб з інвалідністю в Україні безпосередньо залежить від здатності держави забезпечити баланс між соціальною функцією та економічними можливостями, не допускаючи звуження змісту конституційно гарантованих прав.

Подяки

Немає.

Фінансування

Дослідження не фінансувалося.

Конфлікт інтересів

Немає.

References

- [1] Fomichov, K.S. (2023). Certain types of administrative procedures regarding the formation and implementation of state policy in the field of social protection of persons with disabilities. *Uzhhorod National University Herald. Series "Law"*, 79(2), 114-118. DOI: 10.24144/2307-3322.2023.79.2.17
- [2] Fomichov, K.S. (2023). Classification of administrative legal relations in the field of social protection of persons with disabilities. *Legal Position*, 1(38), 49-53. DOI: 10.32782/2521-6473.2023-1.9
- [3] Fomichov, K.S. (2023). Tasks of state policy in the formation and implementation of social protection of persons with disabilities in Ukraine. *Actual Problems of Jurisprudence*, 1, 71-76. Retrieved from <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/1563>
- [4] Fontanilla-Pimentel, S. (2020). Improved access and participation for persons with disabilities in local governance. *Policy & Governance Review*, 4(1), 48-61. DOI: 10.30589/pgr.v4i1.278
- [5] Horbachova, K.M., & Nezhevelo, V.V. (2023). Current issues of assistance to persons with disabilities under martial law. *Modern scientific research: Achievements, innovations and development prospects* (pp. 120-134). Riga, Latvia: Baltija Publishing. DOI: 10.30525/978-9934-26-331-6-6
- [6] Hudz, T.I., & Maltsev, V.V. (2022). International standards of the right to an adequate standard of living and their impact on Ukrainian legislation. *Law and Safety*, 4(87), 94-102. DOI: 10.32631/pb.2022.4.08
- [7] Khortiuk, N.V. (2022). The place of labour law norms in the system of legal foundations of social guarantees for military personnel. *State and Regions. Series: Law*, 3(77), 200-205. DOI: 10.32782/1813-338X-2022.3.28
- [8] Koliesnik, T.V. (2023). Social protection of persons with disabilities in the field of employment and labour integration. *Legal Journal of Donbas*, 3(84), 25-30. DOI: 10.32782/2523-4269-2023-84-25-30
- [9] Komarova, T.V., Traghiuk, O.Ya., & Boichuk, D.S. (2023). Analysis and achievements of the European Disability Strategy 2010-2020 at the initial stage of its implementation. *Law and Innovation*, 1(41), 68-74. DOI: 10.37772/2518-1718-2023-1(41)-11
- [10] Kondratenko, V.M. (2019). Administrative and legal means of ensuring the rights and freedoms of persons with disabilities. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kharkiv.
- [11] Kostyuk, V.L. (2018). Innovations in the concept of the social and legal status of persons with disabilities: Theoretical aspect. *Journal of the National University "Ostroh Academy". Series "Law"*, 1(17), 1-18. Retrieved from <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n1/18kvInta.pdf>

- [12] Maidanik, S.V. (2021). International legal regulation of the rights of persons with disabilities: Problems of formation and development. *Problems of Legality*, 154, 288-301. DOI: 10.21564/2414-990X.154.234227
- [13] Maidanik, S.V. (2023). International legal regulation of the principle of non-discrimination in the protection of the rights of persons with disabilities. *Law and Innovation*, 1(41), 90-95. DOI: 10.37772/2518-1718-2023-1(41)-13
- [14] Muzychuk, M. (2025). Problems in the implementation of the rights of persons with disabilities under martial law. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series "Legal Sciences"*, 12(2), 208-215. DOI: 10.23939/law2025.46.208
- [15] Shestakova, K., Yaremchuk, S., & Hnatchuk, O. (2022). Social security coordination (social insurance) in European Union: Institutional and legal principles. *University Scientific Notes*, 87, 125-137. DOI: 10.37491/UNZ.87.10
- [16] Wilmoth, J.M., London, A.S., & Heflin, C.M. (2015). The use of VA disability compensation and Social Security disability insurance among working-aged veterans. *Disability and Health Journal*, 8(3), 388-396. DOI: 10.1016/j.dhjo.2015.02.004

Список використаних джерел

- [1] Фомічов К. С. Окремі види адміністративних процедур щодо формування та реалізації державної політики у сфері соціальної захищеності осіб з інвалідністю. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2023. Вип. 79. Ч. 2. С. 114–118. DOI: 10.24144/2307-3322.2023.79.2.17
- [2] Фомічов К. С. Класифікація адміністративних правовідносин у сфері соціальної захищеності осіб з інвалідністю. *Правова позиція*. 2023. № 1 (38). С. 49–53. DOI: 10.32782/2521-6473.2023-1.9
- [3] Фомічов К. С. Завдання державної політики формування та реалізації соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2023. № 1. С. 71–76. URL: <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/1563>
- [4] Fontanilla-Pimentel S. Improved access and participation for persons with disabilities in local governance. *Policy & Governance Review*. 2020. Vol. 4 (1). P. 48–61. DOI: 10.30589/pgr.v4i1.278
- [5] Горбачова К. М., Нежевело В. В. Актуальні проблеми допомоги особам з інвалідністю в умовах воєнного стану. *Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects : collective monograph*. Riga : Baltija Publishing, 2023. С. 120–134. DOI: 10.30525/978-9934-26-331-6-6
- [6] Гудзь Т. І., Мальцев В. В. Міжнародні стандарти права на достатній життєвий рівень та їх вплив на законодавство України. *Право і безпека*. 2022. № 4 (87). С. 94–102. DOI: 10.32631/pb.2022.4.08
- [7] Хортюк Н. В. Місце норм трудового права в системі правових засад соціальних гарантій військовослужбовців. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2022. № 3 (77). С. 200–205. DOI: 10.32782/1813-338X-2022.3.28
- [8] Колеснік Т. В. Соціальний захист осіб з інвалідністю у сфері зайнятості та працевлаштування. *Правовий часопис Донбасу*. 2023. № 3 (84). С. 25–30. DOI: 10.32782/2523-4269-2023-84-25-30
- [9] Комарова Т. В., Трагнюк О. Я., Бойчук Д. С. Аналіз та досягнення Європейської стратегії щодо інвалідності на 2010–2020 роки на першому етапі своєї реалізації. *Право та інновації*. 2023. № 1 (41). С. 68–74. DOI: 10.37772/2518-1718-2023-1(41)-11
- [10] Кондратенко В. М. Адміністративно-правові засоби забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2019. 43 с.
- [11] Костюк В. Л. Новації концепції соціально-правового статусу осіб з інвалідністю: науково-теоретичний аспект. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2018. № 1 (17). С. 1–18. URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n1/18kvlnta.pdf>
- [12] Майданік С. В. Міжнародно-правове регулювання прав осіб з інвалідністю: проблеми становлення та розвитку. *Проблеми законності*. 2021. Вип. 154. С. 288–301. DOI: 10.21564/2414-990X.154.234227
- [13] Майданік С. В. Міжнародно-правове регулювання принципу недискримінації у сфері захисту прав осіб з інвалідністю. *Право та інновації*. 2023. № 1 (41). С. 90–95. DOI: 10.37772/2518-1718-2023-1(41)-13
- [14] Муzychuk M. Problems in the implementation of the rights of persons with disabilities in the conditions of martial law. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки»*. 2025. Т. 12. № 2 (46). С. 208–215. DOI: 10.23939/law2025.46.208
- [15] Shestakova K., Yaremchuk S., Hnatchuk O. Social Security Coordination (Social Insurance) in European Union: Institutional and Legal Principles. *University Scientific Notes*. 2022. No. 87. P. 125–137. DOI: 10.37491/UNZ.87.10
- [16] Wilmoth J. M., London A. S., Heflin C. M. The use of VA Disability Compensation and Social Security Disability Insurance among working-aged veterans. *Disability and Health Journal*. 2015. Vol. 8 (3). P. 388–396. DOI: 10.1016/j.dhjo.2015.02.004

HORBUNOVA Oksana

PhD in Law, Associate Professor of the Department of Administrative and Legal Disciplines of the Educational and Scientific Institute of Law and Psychology of the National Academy of Internal Affairs

03035, 1 Solomianska Sq., Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-0722-6867>

Administrative and Legal Mechanism for the Implementation of Socio-Economic Rights of Persons with Disabilities in Ukraine: Issues of Pension Provision and Challenges of Public Policy

Abstract. The study provides an analysis of the administrative and legal framework for ensuring the socio-economic rights of persons with disabilities in Ukraine, taking into account current transformations in state social policy. Particular emphasis is placed on the role of pension provision as one of the key components of the mechanism for implementing social guarantees for this category of the population. The specific features of legal regulation governing the processes of formation and practical implementation of public policy in the field of social protection of persons with disabilities are identified. It is established that the current regulatory framework lacks sufficient coherence, contains certain inconsistencies, and fails to ensure a comprehensive approach to determining the content and scope of social guarantees. Certain directions of pension system reform are examined, the implementation of which may result in the narrowing of guarantees for persons with disabilities, particularly for representatives of the security and defense sector who have acquired such status in the course of performing their official duties. The risks associated with the application of generalized approaches to the regulation of special pensions without taking into account the specific legal status of such persons are emphasized. It is substantiated that the imperfection of administrative and legal instruments in this area may generate not only social but also broader societal and security-related consequences, including a decline in public trust in state institutions and a negative impact on motivation for service in the security and defense sector. The results of the study are summarized, and directions for improving public policy in this field are proposed, including the introduction of differentiated approaches to pension provision, enhancement of legal certainty, and harmonization of the regulatory framework.

Keywords: persons with disabilities; socio-economic rights; administrative and legal mechanism; pension provision; public policy; social protection; veterans; security and defense sector.